

İSLAMİ AÇIDAN BİLGİ VE ÖĞRETMENLİK

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ، بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

Dediler ki; "Seni bütün eksikliklerden uzak tutarız. Senin bize öğrettiklerinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Şüphesiz her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin" dediler. (Bakara-32)

وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

اغْدُ عَالِمًا أَوْ مُتَعَلِّمًا أَوْ مُسْتَمِعًا ، وَلَا تَكُنِ الرَّابِعَ فَتَهْلِكَ

Öğreten, öğrenen, dinleyen ya da ilmi seven/destekleyen ol, dördüncüsü olma, helâk olursun! (Dârimî, Mukaddime, 26)

Muhterem Müslümanlar!

Öğrenmek ve bilgi insanın en temel ihtiyaçları arasındadır. İlk insan ve ilk peygamber olan atamız Hz. Adem ile başlayan öğrenme faaliyeti kıyamete kadar da devam edecektir.

Yüce Rabbimiz Hz. Adem'i (as) yarattığında ona eşyanın isimlerini ve hakikatlerini öğreterek insanın bilgi ile ilk tanışmasını kıssa üzerinden bizlere anlatmaktadır.

وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Allah, Adem'e bütün varlıkların isimlerini öğretti. Sonra onları meleklerle göstererek, "Eğer doğru söyleyenler iseniz, haydi bana bunların isimlerini bildirin" dedi. (Bakara-31)

Âdem'e (as) bütün isimleri, yani maddî ve mânevî varlıkların, kavramların isimleriyle bunların özelliklerini veya isim verme, dil icat etme kabiliyetini öğretti; sonra her şeyin aslı gayb âleminde, ilâhî planda mevcut olduğu için bunları meleklerine gösterdi. Meleklerden, Âdem'in müsbet vasıflarının ve kabiliyetlerinin fazlasıyla kendilerinde mevcut bulunduğu kanaatlerinde haklı ve isabetli iseler bunların isimlerini bilip söylemelerini istedi. Melekler bu deneme sonucunda kendilerine verilen bilme ve bilgi üretme kabiliyetinin Âdem'e verileden

farklı olduğunu ve bu sebeple halife olmaya onun ehil bulunduğunu anlayıp itiraf ettiler; Allah Teâlâ'nın ilim ve hikmetini, eserini görerek (ayne'l-yakîn olarak) daha üst dereceden tasdik ettiler. **(Kur'an Yolu Tefsiri)**

Meleklerin Hz. Adem'in verdiği cevap karşısında bir kez daha rabbimiz tesbih ve tasdik ettikleri yine ayetlerde şöyle anlatılır.

قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

Dediler ki; "Seni bütün eksikliklerden uzak tutarız. Senin bize öğrettiklerinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Şüphesiz her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin" dediler. (Bakara-32)

Bilgi insan için önemlidir. Onun için efendimiz (sav) "İlim ve Hikmeti Mümin'in yitik malı" olarak nitelendirmiş ve nerede bulursa alması noktasında tavsiye ve telkinde bulunmuştur.

Yüce Rabbimiz ise bilgi sahibi olanlar ile olmayanların bir ve eşit olmadığını bizlere şöyle haber verir.

قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُوا الْأَلْبَابِ

**De ki: “Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?” Ancak akıl sahipleri öğüt alır”
(Zumer Suresi, -9)**

Buyurarak bilginin insanın bir adım öne çıkaracağını, bilmeyenlere karşı üstün kılacağını haber vermektedir. Bilgi insanlara verilmiş kıymeti pek anlayamamış, en değerli hazinedir.

Eğitim-öğretim denince akla gelen ilk unsur öğretmendir. Öğretmensiz eğitim-öğretim ve ilim tahsili düşünülemez.

İNSAN’ın İLK ÖĞRETMENİ ALLAH’TIR

Kur'an, gerçek eğitici ve öğreticinin Allah olduğunu bildiriyor. Daha ilk inen ayetlerde, Allah'ın öğretici niteliği vurgulanıyor ve bu niteliği O'nun kerem sahibi oluşunun adeta bir gereği imiş gibi gösteriliyor: "Yaratan Rabbin'in adıyla oku! O, insam asılıp tutunan şeyden (alak) yarattı? Oku! Kalemle öğreten, insana bilmediklerini, öğreten Rabbin en büyük kerem sahibidir. "Rahman,okunayı (kur'an) öğretti; insanı yarattı, ona konuşmayı (beyanı) öğretti". " •• Katip, o borcu, kendisine Allah'ın öğrettiği gibi yazmaktan çekinmesin". " ... Allah size

bilmediklerinizi öğrettiği için ... ". "Allah, Adem'e bütün isimleri öğretti."? "Davud'a zırh yapma sanatını öğretti"

Kur'an, Allah'ın gerçek rehber ve yol gösterici olduğunu da özellikle açıklanmaktadır. Allah'ın "RAB" sıfatı, terbiye etmek, büyütnek, yetiştirmek anlamına geliyor. "Bu kelimenin anlamında, aynı zamanda bir yetiştirici de bulunması gereken merhamet, şefkat, yakın ilgi ve doğru yola iletme anlamları da gizlidir". Peygamber'in (s), "Beni Rabbim eğitti ... " sözünde bu ismi kullanması da ilgi çekicidir. Allah'ın isimlerinden biri de "El-Hadi/doğruyu gösteren" dir. Demek ki insanın asıl öğreticisi Allah'tır. Beşeri planda yürütülen eğitim öğretim faaliyetleri ise, bu ilk eğitim öğretime dayanmaktadır. Nitekim Hamdi Yazır, "Hakk'ın rububiyet-i kamilesi ve O'nun eseri olan terbiye bulunmasaydı, diyor, alemde ve tabiatta ne kemalden ne tekamülden ne de terbiyeden hiçbir eser, hiçbir hisse bulunmazdı." **(Muhammed Şevki Aydın İslam Eğitim Geleneğinde Öğretmenlik)**

HZ. PEYGAMBERİN (SAV) ÖĞRETMENLİĞİ

Beşeri planda ilk eğitici ve öğretici ise peygamberdir. Her peygamber Allah'tan aldığı direktifler doğrultusunda insanlara bir şeyler öğretmekte, onları eğitmektedir. Allah'ın mesajını, emir ve yasaklarını insanlara tebliğ eden her peygamber, getirdiği dinin ilk öğretmeni olmuştur. Kur'an, Hz. Peygamber'in (s) görevinin sadece tebliğ etmek olduğunu sık sık belirtiyor. Öte yandan,

birçok ayette Peygamber (s), "öğreten ve eğiten elçi" olarak nitelendiriliyor. İşte bir iki örnek: "Nitekim kendi içinizden size ayetlerimizi okuyan, sizi arındıran, size kitabı ve hikmeti öğreten, size bilmediklerinizi öğreten bir Resul gönderdik" "O (Allah), ümmilerin arasından kendilerine ayetlerini okuyan, onları arıtan, onlara kitabı ve hikmeti öğreten bir Peygamber gönderendir" Ayrıca, Peygamber'in (s), "doğru yolu gösteren rehber" olduğu da Kur'an'da vurgulanıyor. Peygamber (s) de, "Ben ancak öğretmen olarak gönderildim" buyuruyor. Hayatı da bunu kanıtlıyor. Peygamber (s), dinin esaslarını öğretmekle kalmıyor, aynı zamanda yaşantısıyla da örnek oluyor, öğrettiği soyut bilgilerin davranışlara nasıl dönüşeceğini de somut olarak gösteriyordu. Bir başka ifadeyle O, öğretimini kişisel tutum ve davranışlarıyla destekliyor, tamamlıyordu (**Muhammed Şevki Aydın İslam Eğitim Geleneğinde Öğretmenlik**)

Hız. Peygamber (s.a.v.) de bir hadisinde kendi görevinin mahiyetini şöyle açıklamıştır: "Allah beni bir muallim olarak göndermiş bulunuyor." [İbn Hanbel, III, 328; İbn Mâce, I, 17] Kur'an'ın ve Hız. Peygamber (s.a.v.)'in teşviki, Müslümanlar arasında yazıya, ilme rağbeti ve öğrenme arzusunu artırmıştır. Onun döneminde insanlar bir şeyler öğrenmek için kendisinin ve diğer öğretmenlerin yanına gelmeye başlamışlardır. Hız. Peygamber daha Mekke döneminde, kendisine vahyedilen ayetlerin yazılmasına ve bu suretle korunmasına önem vermiştir.

Ayetlerin çoğaltılarak dağıtılmasını teşvik etmiştir. Mekke döneminde Dârü'l-Erkam'ı bir eğitim-öğretim merkezi olarak kullanmıştır. Burada, Kur'an âyetleri okunuyor, yazılıyor, dinî bilgiler öğreniliyor ve bu bilgilerin pratik uygulaması yapılıyordu. İslâm'ı öğrenmek isteyenler de buraya geliyorlardı. Hz. Peygamber (s.a.v.), hicretten iki yıl önce Mekke'ye gelip Akabe mevkiinde Müslüman olan Medinelilerin eğitimi ile de ilgilenmiş; onların isteği üzerine Kur'an'ı ve İslâm'ın prensiplerini öğretmek için Medine'ye öğretmen olarak Mus'ab bin Umeyr'i göndermiştir.

Peygamberimiz (s.a.v.) eğitim-öğretim faaliyetlerini sabit mekanların dışında da sürdürmüştür. Gerekliğinde bu tür faaliyet için yer ve zaman tanımamıştır. Bir yolculuk esnasında Hz. Peygamber (s.a.v.), deve üzerinde karşıdan gelen bir adamın kendisiyle görüşmek istediğini tahmin eder. Selamlaşmadan sonra nereden gelip nereye gittiğini sorar. Adam Resûlüllah'la görüşmek istediğini söyler. Hz. Peygamber (s.a.v.) kendisini tanıtır. Bunun üzerine adam ona "İman nedir, bana öğret?" der. Peygamberimiz (s.a.v.) de "Allah'tan başka ilah bulunmadığına ve Muhammed'in de Allah'ın elçisi olduğuna şahadet edersen, namazı kılarsın, zekatı verirsin, ramazan orucunu tutarsın, Beytullah'ı haccedersin." der. Adam da bunları kabul ettiğini söyler. [İbn Hanbel, IV, 359] Hz. Peygamber (s.a.v.) ilim öğrenmede kadın-erkek ayırımı gözetmemiş, erkeklerin yanı sıra kadınların eğitimiyle de ilgilenmiştir. Onlara özel bir gün ayırarak konuşma yapmıştır. Onun zamanında kadın öğretmenler de vardı. Nitekim Şifâ (Ümmü Süleyman b.

Hayseme), Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımlarından Hz. Hafsa (r.a.)'ya yazı öğretmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımları kızların eğitim ve öğretimi ile ilgilenirdi. Onlar, evlerine gelen genç kızlara bildiklerini anlatırlardı. Bu kızlar da öğrendikleri bilgileri başkalarına aktarırlardı. Hz. Aişe ve Ümmü Seleme (r.anhuma) başta olmak üzere Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımlarının ve daha başka kadınların eğitim ve öğretime büyük katkıları olmuştur. Hz. Âişe (r.a.), öğrenme konusunda utanmayan ensar kadınlarını övmüştür.[Buhârî, I, 41] Bu noktadan hareketle, kadınların öğrenmeye büyük ilgi gösterdiği sonucunu çıkarmak mümkündür. Sahâbîler de kendi kız çocuklarının eğitimiyle ilgilenmişlerdir. Söz gelimi Sa'd b.Ebû Vakkas, kızına yazı öğretmiştir.

Şüphesiz Hz. Peygamber (s.a.v.) eğitim ve öğretimi, kendi döneminin fizikî şartları, ihtiyaçları ve metotları çerçevesinde gerçekleştirmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in eğitim-öğretim konusunda her zaman geçerliliğini koruyabilecek evrensel nitelikteki uygulamaları bizim için önemlidir. Bu hususları da şu şekilde sıralayabiliriz:

- Okuma ve yazmaya önem vermesi;
- Eğitimde şiddete yer vermemesi;

- Şayet öğrettiği konular pratiğe yönelik ise, söylediğini önce kendisinin uygulaması veya uygulamalı bir şekilde öğretmesi;
- Bir konuyu iyice hazmetmeden diğerine geçmemesi (on âyeti iyice hazmettirmeden diğer on ayete geçmediği rivayet edilmektedir); [İbn Hanbel, V, 410]
- Öğrencileri bıktırmaması, usandırmaması;
- Öğrettiği kimselerin yaşını, kapasitesini, bilgi ve kültür seviyelerini dikkate alması;
- Ortaya soru atarak dikkatleri toplaması ve daha sonra da cevaplaması;
- Zekâ geliştirme yoluna gitmesi (bilinen bir hususu bilmece tarzında sorması gibi);
- Topluma arz ettiği bir hükmü daha iyi anlaşılabilmesi için gerekli gördüğü durumlarda sebep ve gerekçesiyle birlikte anlatması;
- Konuyu örneklerle ve benzetmelerle, gerekirse jest ve mimiklerini de kullanarak ve hatta şekil çizerek sunması;
- Sorduğu soruya doğru cevap alınca teşvik ve taltif için, takdirlerini açıkça belirtmesi;

- Lüzumu halinde tekrardan kaçınmaması;
- Bazen anlatacağı konunun özetini verip daha sonra açıklamaya geçmesi;
- Gerekli durumlarda yazdırarak öğretmesi vb. [Bu hususlarla ilgili ayrıntılı bilgi ve örnekler için bk. Ebû Gudde, Hz. Muhammed ve Öğretim Metodları, çev. Enbiya Yıldırım, İstanbul 1998]

En güzel örnek, en güzel öğretmen olan Efendimiz (s.a.v.) eğitimcilerin, niyetleri gibi dış görünüşlerine de önem vermelerini tavsiye ediyor. Kişisel farklılıkları göz önünde bulunduruyor, herkese anlayacağı şekilde ve seviyesine göre hitap ediyor. Açık ve net bir şekilde tane tane konuşuyor, gerekli gördüğünde sözlerini tekrar ediyor. Beden dilini de en mükemmel bir şekilde kullanıyor, doğruluktan ayrılmayan şakalarıyla çevresindekileri rahatlatıyor. Hayata olumlu bakıyor, olumlu bakılmasını istiyor. [Peygamberimizin metotları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. B. Bozali, Hz. Peygamber'den Eğitimcilerle 50 Nasihat, İlke yay., İstanbul 2007] Ashâbını, karşılaştıkları ve karşılaşacakları her türlü sıkıntıyı kendi başlarına çözebilecek seviyede yetiştiren ve eğiten Efendimiz (s.a.v.), ümmetinden de yaşadıkları çağa uygun ve heyecanını yine sünnetten alan yepyeni metotlar geliştirmelerini bekliyor olmalıdır.

(https://webdosyasp.diyamet.gov.tr/muftuluk/UserFiles/usak/UserFiles/Files/dokuman_bcafb7b5-a85a-4252-b13e-e7aac21ab3d7.pdf)

Muhterem Müslümanlar!

Bugün bilim ve teknolojinin imkanları ile bilgiye ulaşma ve erişme imkanları kolaylaşmış, ancak bilginin sıhhatinin sorgulanması gerekliliği hasıl olmuştur. Çevre kirliliği ile mücadele ettiğimizden daha fazla bilgi kirliliğine de özen göstermemiz lazımdır.

Bir diğer hususiyette bilgi ve öğrenme faaliyeti günümüzde diploma ve unvan avcılığına indirilmiştir.

Bilginin de bir ahlakı olduğu unutulmamalıdır. Ahlakı ve istikameti olmayan bilgi insanları yanlış yönlendirir. Örneğin yeni doğmuş bebekleri vahşice öldürüp, canilerin de bilgisi vardı istikameti ve ahlakı yoktu.

Keza raf ömrünü uzatmak için ekmeğin ve sair yiyeceklerin içine kanserojen madde koyanların yaptığı istikameti ve ahlakı olmayan bir bilginin ürünüdür.

www.ensonvaaz.com.tr

Talip SAÇMAÖZÜ
Çankaya Müftülüğü Şube Müdürü

İnşaat malzemesinden çalıp çürük yapılar meydana getirmek bir kötü düşünce ve bilginin ürünüdür. Ama bu bilginin istikameti ve ahlakı yoktur.

Örnekleri çoğalta biliriz ve ulaşacağımız en son nokta bilginin ahlaklı olması halinde bir değer taşıdığını söyleyebiliriz.

İlim Kibir Sahibi Değil, Tevazu Ehli Kılar

İbni Kemal Paşa kelimah sahibi bir alimdi. Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman zamanında büyük rağbet görmüş bir şeyhülislamdı. Ünü diğerk İslam ülkelerine deyayılmış 200 den fazla eser kaleme almıştır. İbn-iKemal merhum bir ara insanlık icabı hafifçe gururakapılır, derin ilmiyle iftihar etmeye başlar. Derkenkarşısına maneviyat erenlerinden biri çıkar ve şöyle sorar: - Üstadım! Allah'ın ilmiyle mahlukatın ilmini bana kıyas yoluyla anlatır mısınız? İbn-i Kemal önünde duran büyükçe bir kağıdın tam ortasına bir nokta koyar." Allah'ın ilmi bu kağıda nispet edilirse, mahlukunun ilmi şu nokta kadar kalır" der. Bu cevaptan hoşlanan gönül ehli o zat, bir soru daha sorar: - Peki sizin ilminiz bu noktanın neresinde kalıyor? Her soruya cevap veren devrin allamesi, susmak zorunda kalır.

Aziz Müslümanlar!

Söz konusu ilim, eğitim ve öğretim olunca, elbette ilk akla gelen öğretmenler olmaktadır. Öğretmenlik bütün dünyada en fazla değer verilen ve en fazla itina gösterilen bir meslek durumundadır. Öğretmenler kültürümüzün dini ve milli değerlerimizin yeni nesillere aktarılmasında en önemli görevi üstlenen kıymetli insanlardır. İncancımızı, geleneklerimizi, kültürümüzü, medeniyetimizi, ahlâki değerlerimizi, hayatımız boyunca, ihtiyacımız olan her türlü bilgiyi hiçbir karşılık beklemeden öğrencileriyle paylaşan öğretmenlerimiz, dünyanın en şerefli mesleğini icra etmektedirler.

Yüce dinimiz öğretmene ve öğretmenlik mesleğine çok büyük değer vermiş, halkımız da, öğretmenliği din ile ilişkilendirmiş ve bu mesleği “peygamber mesleği” olarak nitelendirmiştir. Öğretmenler yalnızca okulda görev yapan ve ders veren bir kişi değil, bir rehber bir model insan olarak görülmüşlerdir. Öğretmenler toplumların önderleridir. Gelişme, huzur ve barış ortamı onların sayesinde mümkün olabilir. Bir toplumda öğretmene değer verilmemesi bilime ve bilgiye değer verilmemesi anlamını taşır. Bilgiye değer vermeyen toplumlar, kültür, sanat, teknoloji, sağlık, eğitim, ekonomi gibi pek çok konuda ilerleyemez ve başka toplumların etkisi altında kalmaya mahkûm olur. Peygamberimiz (s.a.v.) gerek sergilediği davranışlarında gerekse hadis-i şeriflerinde öğretmen konumundaki insanların çok özel insanlar

olduğunu belirtmiştir. O, öğretmenleri iyiliğin ve güzelliğin anahtarı, kötülüğün ve sorunların sürgüleri olarak görmüştür. **“Ben de bir öğretmen olarak gönderildim”** buyurarak öğretmenlerin önemli görevleri olduğuna dikkat çekmiştir. Öğretmenlik mesleği, sabır ister, merhamet ister, hoşgörü ister, emek ister. Öğretmenlerin yaptıkları işe paha biçilemez. Onların hakkı ödenemez. (Bursa Müftülüğü 24.11.2017 Tarihli Hutbesi)

Bu vesileyle; “Güzel bir geleceği inşa etme gayesiyle göz aydınlığı evlatlarımızı ilimle, hikmetle, bilgiyle buluşturan ve bu mukaddes vazifeyi büyük bir mesuliyet duygusu ile ifa eden öğretmenlerimizin 24 Kasım Öğretmenler Günü'nü kutluyor, şehit olan ve ahirete irtihal eden öğretmenlerimize Allah'tan rahmet diliyorum.”

دَعْوِيهِمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ وَأَخِرُ دَعْوِيهِمْ
أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

*** ÖNEMLİ NOT ***

**DUA VE SAYFALARIMIZI TAKİP ETMENİZ BİZE EN
BÜYÜK DESTEĞİNİZDİR.**

<https://whatsapp.com/channel/0029VaHNvRW0G0XoDJ31FT2j>

<https://t.me/ensonvaaz>

[_Ensonvaaz](#)

www.ensonvaaz.com.tr